

Ερμηνεία από τον Νείλο Καβάσιλα αγιογραφικών χωρίων σχετικών με την εκπόρευση του Αγίου Πνεύματος

α) *Ιωαν.* 16,14: «ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν». Κατὰ την ορθόδοξη ερμηνεία του Νείλου Καβάσιλα, η «λήψις» διαφέρει από την «ἐκπόρευσιν». Η *λήψις* προκύπτει από το «ὁμοούσιον» των τριῶν θείων Προσώπων και το «ὁμοδύναμον» αυτών και αναφέρεται στην εν χρόνῳ αποστολή του Αγίου Πνεύματος προς μετάδοση των θείων δωρεῶν και χαρισμάτων, η οποία συνιστά κοινή ἀκτιστή τριαδική ενέργεια.

β) Σε δύο παύλεια χωρία έχουμε τις εκφράσεις «εἰ δέ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ» (*Ρωμ.* 8,9) και «ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν» (*Γαλ.* 4,6). Ο Νείλος Καβάσιλας απορρίπτει τη θωμιστική ερμηνεία ότι οι εκφράσεις δέον να ληφθούν με αιτιώδη ἔννοια ότι το Ἅγιο Πνεῦμα προέρχεται αιτιωδῶς «καθ' ὑπαρξιν» και εκ του Υἱοῦ, και τις εξηγεί αποκλειστικά με βάση το ὁμοούσιο, ὁμοφυές και «ὠκειωμένον αὐτῷ κατὰ φύσιν», προβαίνοντας σε μια εκτενή τεκμηρίωση τόσο φιλολογική, ὅσο και πατερική.

γ) Η «ἐμφύσησις» του Αγίου Πνεύματος από τον Χριστό, η οποία μαρτυρεῖται στο *Κατὰ Ἰωάννην* Ευαγγέλιο («ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον», *Ιωαν.* 20,22) ερμηνεύεται από τους Λατίνους ως ταυτόσημη με την εκ του Υἱοῦ αἴδια υποστατική εκπόρευση και προαιώνια ὑπαρξή του Αγίου Πνεύματος. Ο Νείλος Καβάσιλας, ὁμως, ερμηνεύει ὀρθοδόξως την αγιογραφική μαρτυρία αναφέροντας την *ἐμφύσησιν* στην εν χρόνῳ χορήγηση της ενεργείας του Αγίου Πνεύματος και ὄχι της υποστάσεως ἢ της ουσίας Του. Η *ἐμφύσησις* αναφέρεται εντέλει στην *οἰκονομικὴν ἀποστολήν ἢ πέμψιν* και ὄχι στην αἴδια *ὑπαρκτικὴν ἐκπόρευσιν*.

δ) Το αγιογραφικό χωρίο «ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐσμέν» (*Ιωαν.* 10,30) ερμηνεύεται από τους Λατίνους με την ἔννοια ότι ο Πατήρ μοιράζεται τα πάντα με τον Υἱό συμπεριλαμβανομένης και της ιδιότητος της «αἰτίας». Ο Νείλος Καβάσιλας, αντιθέτως, ερμηνεύει ὀρθοδόξως το χωρίο αναφέροντας την ἐνότητα σε μόνο το «ὁμοούσιον» των θείων Προσώπων και ὄχι στα υποστατικά ιδιώματα, τα οποία εἶναι ἀκοινώνητα.

ε) Το αγιογραφικό χωρίο στο *Κατὰ Λουκᾶν* Ευαγγέλιο «δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἴατο πάντας» (*Λουκ.* 6,19) ερμηνεύεται από τον Νείλο Καβάσιλα με την ἔννοια ότι η «θεία δύναμις» εἶναι ἀκτιστή και κοινή στις Τρεῖς Ὑποστάσεις, ὅπως η θεία ἐνέργεια με την οποία συνδέεται και δεν ταυτίζεται με την ὑπόσταση του Πνεύματος, ὅπως θεωρούσαν οι Λατίνοι, εφαρμόζοντας ἕναν κακόδοξο διαλεκτικό συλλογισμό ευνουόντα το Filioque.

στ) Για το χωρίο της *Ἀποκαλύψεως* του Ἰωάννου «καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἄρνιου» ο Νείλος Καβάσιλας παρατηρεῖ ότι αν και εἶναι ἐπισημάλές να εξάγουμε δογματικά συμπεράσματα από ποιητικές μεταφορικές εἰκόνες, σε κάθε περίπτωση πάντως το «ὕδωρ ζωῆς» μπορεί να αναφέρεται στη χάρη και την ἐνέργεια του Πνεύματος, ὡς πηγὴ και φορέα

ποικίλων δωρεών προς την κτίση, και όχι στην υπόστασή Του. Από την άλλη, ο «θρόνος τοῦ Θεοῦ» δεν μπορεί να αναφέρεται στην υπόσταση του Πατρός, αλλά στο «ὁμόθρονον» ὅλης της Αγίας Τριάδος. Ὡς εκ τούτου ἡ εικόνα μπορεί να αναφέρεται στην εκπομπή, προέλευση ἢ εκπήγαση προϊόντων ποικίλων και δωρεών ἀλλὰ ὄχι στην υπαρκτική εκπόρευση της υποστάσεως του Πνεύματος, ὅπως κακοδόξως ἐρμηνεύουν οἱ Λατίνοι.